

REFERENCES

1. Kolomoiets O. D. Poniattia ta sutnist administratyvno-pravovoho mekhanizmu poperedzhennia nasylstva v simi [The concept and essence of the administrative-legal mechanism for the prevention of domestic violence]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and public administration*, 1, 50-55 [in Ukrainian].
2. Alekseev S. S. (Eds.). (1998). *Teoriia gosudarstva i prava [Theory of state and law]*. M.:BEK [in Russian].
3. Skakun O.F. (2001). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]*. Kh. : Konsum [in Ukrainian].
4. Kolomoiets T.O. (2008). *Administratyvne sudochynstvo Ukrainy [Administrative justice of Ukraine]*. K. : Istyna [in Ukrainian].
5. Kopicichykov V.V. (1997). *Zahalna teoriia derzhavy i prava [General theory of state and law]*. K.: Yurinkom [in Ukrainian].
6. Metodychni rekomendatsii z pytan zapobihannia ta vrehuliuvannia konfliktu interesiv u diialnosti osib, upovnovazhenykh na vykonannia funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia, ta pryryvniannykh do nykh osib zatverdzeni Rishenniam Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii 14 lypnia 2016 roku N 2 [Methodological recommendations on the prevention and settlement of conflicts of interest in the activities of persons authorized to perform functions of the state or local self-government and persons equal to them approved by the decision of the National Agency for the Prevention of Corruption July 14, 2016 N 2]. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/metodychni-rekomendaciyi> [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii" vid 14.10.2014 №1700-VII [Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" of 14.10.2014 № 1700-VII]. (2014). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 87, article 2474 [in Ukrainian].
8. Metodychni rekomendatsii shchodo zapobihannia ta vrehuliuvannia konfliktu interesiv zatverdzheno rishenniam Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii 29 veresnia 2017 roku N 839 [Methodological recommendations on prevention and settlement of conflict of interests are approved by decisions of the National Agency for the Prevention of Corruption, September 29, 2017, No. 839]. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/metodychni-rekomendaciyi> [in Ukrainian].
9. Kerivnytstvo OESR z vyrishennia konfliktu interesiv [OECD leadership in resolving conflicts of interest]. Retrieved from <http://www.oecd.org/gov/ethics/2957345.pdf> [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrainy «Pro pravyla etychnoi povedinky» [Law of Ukraine "On Rules of Ethical Conduct"]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4722-17> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Zahalnykh pravyl povedinky derzhavnogo sluzhbovtsia: Nakaz Holovnoho Upravlinnia Derzhavnoi Sluzhby Ukrainy 04.08.2010 № 214 [On Approval of the General Rules of Behavior of a Civil Servant: Order of the Main Department of the State Service of Ukraine dated August 4, 2010 No. 214]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1089-10> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.09.2018

УДК 316.6: 159.92

Колобишко Віталій Вікторович,
*аспірант кафедри державно-правових наук та адміністративного права
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка
викладач юридичних дисциплін
Кропивницького коледжу механізації сільського господарства
vkolobysko@gmail.com*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ЯК СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ

Стаття акцентує увагу на особливостях правових засад адміністративної відповідальності в цілому та виокремлює в них правові основи адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю. На підставі теоретико-емпіричних досліджень здійснено аналіз дефініції «правові засади як система принципів» та шляхом порівняння наукових визначень і аналізу діючого законодавства викладено авторську інтерпретацію терміну «правові засади адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю». Досліджено керівний вплив правових засад на суспільні відносини, що виникають при вчиненні адміністративного проступку, який посягає на права та свободи осіб з інвалідністю.

Ключові слова: правові засади, принципи адміністративної відповідальності, верховенство права, підстави адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Kolobishko V. LEGAL BASIS OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR VIOLATION OF RIGHTS AND FREEDOMS WITH DISABILITIES LEGAL AS A SYSTEM OF PRINCIPLES

The article focuses on the peculiarities of the legal framework of administrative responsibility in general and distinguishes between them the legal framework for administrative liability for violating the rights and freedoms of persons with disabilities. On the basis of theoretical and empirical research, the analysis of the definition of "legal principles" was made, and by comparing the scientific definitions and the analysis of the current legislation, the author's interpretation of the term "legal principles of administrative responsibility for violation of the rights and freedoms of persons with disabilities" is set forth. The influence of legal principles on social relations that arise in the commission of an administrative offense that infringes the rights and freedoms of persons with disabilities is explored.

Key words: the legal principles, the principles of administrative responsibility, the rule of law, the grounds for administrative liability for violating the rights and freedoms of persons with disabilities.

Постановка проблеми. Процеси євроінтеграції, в які вступила Україна передбачають систематичні зміни в національному законодавстві в сторону демократизації та визнання прав та свобод людини і громадянина найвищою соціальною цінністю, пріоритетним напрямом діяльності держави. Державний апарат має працювати у напрямку створення всіх необхідних умов для реалізації громадянами наданих і гарантованих Конституцією прав і свобод. Держава гарантує надійний правовий захист від необґрунтованого застосування адміністративного примусу, а у разі його застосування – захист прав і законних інтересів особи, яка підлягає адміністративній відповідальності, а також вжиття всіх необхідних заходів для відновлення порушеного права.

Водночас необхідно зауважити, що притягнення до будь-якого виду юридичної відповідальності, в тому числі адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю, має відбуватися тільки у відповідності до чинного законодавства і не суперечити загальноновизнаним принципам, що закладені у Конституції України, Законах України та міжнародних договорах згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципи юридичної відповідальності як правового інституту окреслено в працях вчених з теорії держави і права, зокрема: О. Ф. Скакун, Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний, А. Д. Машков, В. М. Кириченко.

Правові основи та зміст адміністративної відповідальності, в тому числі правові засади фрагментарно, були предметом дослідження багатьох вчених у галузі адміністративного права, зокрема В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. В. Богущкий, В. М. Гарашук, С. Т. Гончарук, С. В. Ківалов, В. К. Колпаков, С. В. Петков, Т. О. Коломоєць, О. В. Кузьменко та інші.

Формулювання цілей статті. Щоб визначити поняття «адміністративно-правові засади адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю, як системи принципів» необхідно визначити зміст його ознак закріплених у чинному законодавстві, наукових дослідженнях, а також шляхом порівняння з ознаками інших категорій. Визначити види керівних ідей, які діють під час притягнення до адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи чинне законодавство України про адміністративну відповідальність необхідно зазначити, що поняття правових засад адміністративної відповідальності та їх правового змісту в ньому не визначено. Наявність визначення вказаної дефініції та наповнення її змістом дало б можливість виокремити правові особливості інституту адміністративної відповідальності серед інших видів юридичної відповідальності, надало б можливість для правильного тлумачення та застосування норм законодавства про адміністративну відповідальність, стало б підґрунтям для подолання прогалин у правовому регулюванні суспільних відносин, які виникають після вчинення адміністративного проступку, гарантувало б дотримання принципу верховенства права при здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення, які посягають на права та свободи осіб з інвалідністю.

Укладачі Енциклопедичного словника з державного управління Ю. В. Ковбасюк, В. П. Трошинський та інші визначають, що принципи (від лат. *principium* – початок, основа, виникнення, першоджерело) – основні вихідні положення будь-якої теорії чи вчення, вихідні засади пояснень чи керівництва до дії. Принципами є основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи права, державного устрою тощо. [1, с. 560].

В. Т. Бусел та укладачі Великого тлумачного словника сучасної української мови під *засадами* розуміють основу чогось; ті головні, вихідні положення, принципи на яких ґрунтується, базується що-небудь. Водночас принципом вважається основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін. [2, с. 419, 1125]. Підсумовуючи вказане необхідно наголосити, що поняття правових засад та принципів ототожнюються.

О. Ф. Скакун визначає принципи відповідальності як загальноприйняті норми-ідеї найвищого авторитету, які слугують основними засадами імперативного характеру, на підставі яких компетентні органи застосовують санкції правових норм до правопорушників з метою забезпечення правового порядку [3].

Є.О. Гіда констатує, що принципи юридичної відповідальності - це засадничі, фундаментальні положення, що виражають сутність і призначення юридичної відповідальності, а також визначають закономірності її функціонування та порядку реалізації [4].

А. Д. Машков формулює принципи юридичної відповідальності як засадничі вимоги, що визначають її зміст, підстави, гарантії та процедури здійснення [5].

Кириченко В.М наголошує, що принципи юридичної відповідальності — це законодавчо сформульовані положення та ідеї, що визначають підстави, порядок і межі юридичної відповідальності [6].

Авторський колектив Курсу адміністративного права встановлює, що принципи адміністративної відповідальності - це основні положення, закріплені в Конституції та інших законах України, на яких базується порядок притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності [7].

Що стосується поняття адміністративної відповідальності то законодавчого визначення даного інституту у чинному законі немає, але вона була предметом дослідження досить широкого кола науковців, які мали наступні наукові підходи визначення вказаного інституту:

1. *Адміністративна відповідальність* – це вид юридичної відповідальності фізичних і юридичних осіб, яка полягає в застосуванні уповноваженими державою публічними органами (їх посадовими особами) певного виду адміністративного примусу – адміністративного стягнення (адміністративної санкції).[8, с. 289].

2. Під *адміністративною відповідальністю* слід розуміти накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру [9, с. 167].

3. *Адміністративна відповідальність* – це реакція держави в особі компетентних органів на адміністративне правопорушення [10].

4. *Адміністративна відповідальність* – сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими на те органами (посадовими особами) до осіб, що вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій - адміністративних стягнень [11, с. 430-431].

5. *Адміністративна відповідальність* – застосування до порушників загальнообов'язкових правил, що діють у сфері управління та інших сферах адміністративних стягнень [12, с. 186].

6. *Адміністративна відповідальність* – накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру [13].

7. *Адміністративна відповідальність* – примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку заходів впливу, які виконані правопорушником [14, с. 252].

8. *Адміністративна відповідальність* – це відносини, що виникають між органами виконавчої влади і фізичними або юридичними особами (за умов відсутності між ними відносин службового підпорядкування) з приводу вчинення останніми передбачених законодавством протиправних діянь і полягають у застосуванні до них в адміністративному порядку передбачених законом стягнень [15, с. 34].

Висновки. Враховуючи наукові погляди вчених стає можливим визначити, що *принципи (засади) адміністративної відповідальності* – це законодавчо сформульовані, основні засади, вихідні ідеї, норми найвищого авторитету, які слугують основними засадами імперативного характеру, виражаючи сутність і призначення адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю, визначають підстави, гарантії та процедури її здійснення та на яких базується порядок притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності і якими керуються уповноважені органи держави при накладенні стягнення та забезпечення відновлення порушеного права.

Враховуючи те, що чинне законодавство України про адміністративну відповідальність немає визначення поняття адміністративної відповідальності, а лише обмежилося вказівкою на те, що її мірою є адміністративне стягнення (ст.23 Кодексу України про адміністративні правопорушення), стає можливим на основі аналізу наукових праць та літератури визначити, що адміністративна відповідальність за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю – це вид юридичної відповідальності, який являє собою сукупність врегульованих адміністративним законодавством суспільних відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими на те органами (посадовими особами) до осіб, які вчинили адміністративний проступок, що посягає на права і свободи осіб з інвалідністю передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій - адміністративних стягнень, які тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру і які зобов'язують порушника відновити правове становище потерпілого.

Отже, *правові засади адміністративної відповідальності за порушення прав і свобод осіб з інвалідністю* – це законодавчо закріплені імперативні ідеї, якими керуються уповноважені державою органи та посадові особи при застосуванні адміністративних стягнень до осіб, які вчинили адміністративні проступки, що посягають на права та свободи осіб з інвалідністю, виражають суть і призначення інституту адміністративної відповідальності за

порушення прав і свобод осіб з інвалідністю, гарантують захист прав і свобод особи, яка притягується до відповідальності та відновлення порушеного права особи з інвалідністю.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедичний словник з державного управління; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 820 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. 3-тє видання. К.: Алерта; ЦУП, 2011. 524 с.
4. Теорія держави та права: [підручник] / [за вимогами кредитно-модульної системи навчання] / Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.: за заг. ред. Є. О. Гіди. К.: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.
5. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. К.: ВД "Дакор", 2015. 492 с.
6. Кириченко В. М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 264 с.
7. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко [та ін.] / за ред. В. В. Коваленка. К.: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
8. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
9. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. Х. : Право, 2010. 624 с.
10. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб. [О. В. Кузьменко, М. В. Пругатар, І. Д. Пастух та ін.] ; за заг. ред. О. В. Кузьменко. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 388 с.
11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
12. Советское административное право: Учебник / Под ред. Р. С. Павловского. - К.: Вища шк., 1986. 416 с.
13. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2005. С. 170.
14. Колпаков В. К, Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
15. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: монографія. К.: ін-т держави і права, 2001. 220 с.

REFERENCES

1. Kovbasiuk Yu. V., Troshchynskiy V.P., Surmin Yu.P. (2010). *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic Dictionary of Public Administration.]*. K.: NADU [in Ukrainian].
2. Busel V. T. (Eds.). (2005). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) [Great interpretative dictionary of contemporary Ukrainian language (with additional materials)]*. K.: Irpin: VTF "Perun" [in Ukrainian].
3. Skakun O. F. (2011). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]*. K.: Alerta [in Ukrainian].
4. Hida Ye.V. (Eds.). (2011). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]*. K.: FOP O. S. Lipkan [in Ukrainian].
5. Mashkov A. (2015). D. *Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk [Theory of State and Law: Textbook]*. K.: VD "Dakor" [in Ukrainian].
6. Kyrychenko V.M. (2010). *Teoriia derzhavy i prava: modulnyi kurs [Theory of state and law: a modular course]*. K.: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
7. Kovalenko V.V. (2012). *Kurs administratyvnoho prava Ukrainy [Course of administrative law of Ukraine]*. K.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
8. Halunko V., Dikhtiiievskiy P., Kuzmenko O., Stetsenko S. (2018). *Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs [Administrative Law of Ukraine. Full course]*. Kherson : OLDI-PLIUS [in Ukrainian].
9. Bytiak Yu. P., Harashchuk V. M., Bohutskiy V. V. (2010). *Administratyvne pravo [Administrative Law]*. X. : Pravo [in Ukrainian].
10. Kuzmenko O. V. (2016). *Administratyvna vidpovidalnist ta provadzhennia v spravakh pro administratyvni pravoporushennia [Administrative liability and proceedings in cases of administrative violations]*. K. : «Tsentr uchbovoi literatury» [in Ukrainian].
11. Averianov V.B. (2004). *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs [Administrative Law of Ukraine. Academic course]*. K.: Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].
12. Pavlovskii R. S. (1986). *Sovetskoe administrativnoe pravo [Soviet administrative law]*. K.: Vishcha shk. [in Russian].
13. *Administratyvne pravo Ukrainy: Pidruchnyk [Administrative Law of Ukraine: Textbook]*. (2005). K.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

14. Kolpakov V. K., Kuzmenko O. V. (2003). *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]*. К.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

15. Lukianets D. M. (2001). *Instytut administratyvnoi vidpovidalnosti: problemy rozvytku [Institute of administrative responsibility: problems of development]*. К.: in-t derzhavy i prava [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.09.2018

УДК 336.227 : 341

*Косенкова Анастасія Геннадіївна,
аспірант 1 року навчання
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
anastasiia.kosenkova@gmail.com*

ІНСТИТУТ БЕНЕФІЦІАРНОГО ВЛАСНИКА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ

У статті проаналізовано поняття бенефіціарного власника, як правової категорії, її визначення у роботах вітчизняних та закордонних науковців, а також у практиці міжнародного та українського оподаткування. Крім того, досліджено розвиток співробітництва держав у цій сфері – основні напрями, особливості і форми міжнародної співпраці.

Ключові слова: бенефіціарний власник, модельна конвенція, міжнародне співробітництво, оподаткування.

Kosenkova A. BENEFICIAL OWNERSHIP: CONCEPT, FEATURES AND CRITERIA OF DETERMINATION

The author analysed the concept of beneficial owner, its determination in the research papers of national and foreign scientists, as well as in international and Ukrainian taxation. In addition, author explored main directions, features and forms of international cooperation in this area.

Key words: beneficial owner, model convention, international cooperation, taxation.

Постановка проблеми. Концепція бенефіціарного власника вже протягом декількох десятиліть є предметом дискусій в науці та практиці міжнародного оподаткування. Відсутність чіткого визначення самого терміну “бенефіціарний власник (бенефіціар)”, а також однозначного розуміння його значення, тільки поглиблюють невизначеність для платників податків у міжнародній площині.

На сучасному етапі реформування податкової системи важливим є забезпечення відповідності світовим стандартам з метою формування зрозумілих і чітких основ взаємовідносин між платниками податків та податковими органами, які позитивно б впливали на інвестиційний клімат та зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних суб’єктів господарювання. Світовий досвід тлумачення норм інституту бенефіціарного власника втілений у МК ОЕСР (Модельній конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку) та, за умови його належної адаптації в українське законодавство, може стати одним із важливих елементів, необхідних для забезпечення відповідності вітчизняної податкової системи світовим стандартам щодо протидії розмиванню податкової бази та уникнення подвійного оподаткування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концепція бенефіціарного власника стала предметом досліджень таких вітчизняних і закордонних вчених, як П.О. Селезнь, В.О. Гідірім, Ш. дю Шот, К. Фогель, Л. де Бро, О. Крижановська, тощо. Але, незважаючи на, перший погляд, достатню кількість наукових розробок з вибраної тематики, питання концепції бенефіціарного власника до сих пір залишається недослідженим, що тягне за собою негативний вплив на розвиток наукової думки та відсутність єдиного підходу до розуміння концепції.

Формулювання цілей статті. Виходячи з вищезазначеного, *метою* цієї статті можна визначити дослідження концепції бенефіціарного власника в українському податковому законодавстві та науковій літературі, а також у міжнародних актах, та виокремлення критеріїв визначення бенефіціарного власника як правової категорії.

Виклад основного матеріалу. Концепція бенефіціарного власника зародилась поза межами механізму міжнародно-правового регулювання податкових відносин. Її основні засади були сформовані в рамках інституту трасту в англосаксонській правовій сім’ї і ґрунтуються на ідеї можливості розподілу різних функцій власності між різними особами, що дає змогу виокремлювати “номінального власника”, “юридичного власника” та “бенефіціарного власника” [1]. У самому загальному вигляді концепція бенефіціарного власника є більш м’яким